

ÜMİT KURT

ODTÜ’de lisans ve Sabancı Üniversitesi’nde yüksek lisans eğitiminin ardından 2016’da Clark Üniversitesi Tarih Bölümü’nde doktorasını tamamladı. Ermeni soykırımı, mikro/yerel tarih, modern Türk milliyetçiliği ve kolektif şiddet gibi konularda Türkiye’de ve dünyada birçok dergi ve kitapta makaleleri yayımlandı. *AKP Yeni Merkez Sağ mı?* (Dipnot, 2009), “*Türk’ün Büyük Biçare Irkı*”: *Türk Yurdunda Milliyetçiliğin Esasları (1911-1916)* (İletişim, 2012), *Antep 1915: Soykırım ve Failler* (İletişim, 2018) kitaplarının yazarı olup; *The Spirit of the Laws: Plunder of Wealth in the Armenian Genocide* (Berghahn, 2015) kitabının ortak yazarı; *Kıyam ve Kıtıl: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Devlet’in İnşası ve Kolektif Şiddet* (Tarih Vakfı, 2015), *Armenians and Kurds in the Late Ottoman Empire* (Fresno State University Press, 2020), *The Committee of Union and Progress: Founders, Ideology and Structure* (Fresno State University Press, 2021) kitaplarının da editörlerindedir. *The Armenians of Aintab: Economics of Genocide in an Ottoman Province* başlıklı son kitabı Harvard University Press tarafından Mayıs 2021’de yayınlandı. Halihazırda Newcastle Üniversitesi (Avustralya) Tarih Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

u s u l g e r e ğ i

Bu kitap, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi seçkinlerinden Mustafa Reşat Mimaroglu'nun portresi üzerinden *Medç Yeğem*'in bürokratik ve idari veçhesine odaklanıyor. Devasa bir kitlesel şiddetin altyapısını, zeminini ve iklimini hazırlayan bir fail kategorisinin, kanun ve nizam dairesinde iş gören bürokrat ve teknokrat figürlerin izini sürerek, devlet mekanizmasının Osmanlı'dan Cumhuriyet'e sürekliliğini ortaya koyuyor.

Kitapta yer alan fotoğraflar, Şavarş Misakyan'ın «Տերևներ դիրճած յուշատնարէ վր» [Sarılmış Bir Hatıratın Yapraklar], (Parenthèses, 2015) isimli kitabından alındı.

Türkçe yazımda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Türkçe Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

KANUN VE NİZAM DAİRESİNDE

Soykırım Teknokratı Mustafa Reşat Mimaroğlu'nun İzinde
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Devlet Mekanizması

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Kat 1
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 44967

ARAS - UÇU 296

Kanun ve Nizam Dairesinde
Ümit Kurt

Editör
Rober Koptaş

Son Okuma
Nesrin Uçarlar

Kapak Tasarımı
Melisa Arsenyan

Kapak Fotoğrafları
Şura-yı Devlet, 1876
İzmir Mebusu Reşat Mimaroğlu

© 2023, Aras Yayıncılık
© 2023, Ümit Kurt

ISBN 9786257460354

Baskı
Sena Ofset: 2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul
Tel: (212) 613 38 46 / Sertifika No: 45030

Ekim 2023, İstanbul

KANUN VE NİZAM DAİRESİNDE

Soykırım Teknokratı Mustafa Reşat Mimaroglu'nun İzinde
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Devlet Mekanizması

ÜMİT KURT

Edvin Minassian'a, Edvin Abim'e

İçindekiler

Teşekkürler	11
Sunuş: Soykırım Çalışmalarını Ölçeklemek <i>Hamit Bozarslan</i>	13
Giriş.....	25
BİRİNCİ BÖLÜM:	
GENÇ BÜROKRAT MUSTAFA REŞAT BEY.....	35
Ailesi ve Özel Hayatı.....	35
Kariyerinin İlk Yılları.....	38
Meşrutiyet'in İlanı ve Mustafa Reşat Bey'in Kaymakamlık Serüveni	41
Meşrutiyet ve İTC'nin Meşruiyeti Sorunu	43
Mustafa Reşat Bey'in Taşra Tecrübesi.....	48
Harp Yılları.....	55
İKİNCİ BÖLÜM:	
KISM-I SİYASİ ŞUBE MÜDÜRÜ MUSTAFA REŞAT BEY.....	61
Mustafa Reşat Bey'in "Ermeni Sorunu"	64
Mustafa Reşat Bey ve Ermeni Örgütleri Tahkiki.....	74
Köstence Kongresi ve Mustafa Reşat'ın İstihbarat Memuru Arşavir Sahakyan'ın Faaliyetleri	80
24 Nisan 1915 Tutuklamaları, Ali Rıza Öge ve Şavarş Misakyan Hadisesi	85
Misakyan'ın "Şavarş Misakyan'ın Derdesti'ne" Cevabı	95
Şavarş Misakyan "Cehennem Durağı"nda	101
"‘Facia’nın I. Perdesi”	105
"‘Facia’nın II. Perdesi”	107
"‘Facia’nın III. Perdesi”	115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

MUSTAFA REŞAT'A CEVAP: ERMENİ "GAİLESİ"NDEN

ERMENİ SOYKIRIMI'NA GİDEN SÜREÇ.....	119
Tarihsel Arkaplan.....	121
Hamidiye Alayları'nın Rolü.....	131
İttihat ve Terakki: Devrim Öncesi ve Sonrası.....	135
31 Mart Vakası ve Yansımaları.....	140
Adana'da Ne Oldu?.....	143
Balkan Harbi ve Reform Meselesi.....	149
Soykırım ve "Kasıt".....	154
Nüfus ve istatistik çalışmaları.....	158
Mülk gaspı.....	162
"Ermeni İsyancıları" Meselesi ve İhtida.....	168
Soykırımın Bilançosu.....	173
Çarkın Dışlıları: Teknokrat Failler.....	176

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

MUSTAFA REŞAT BEY'İN CİHAN HARBİ MUHASEBESİ

VE HARP SONRASI.....	179
Cumhuriyet Dönemi ve Şark Teftişi.....	190
Mustafa Reşat'ın Taltif Edilişi: Danıştay'dan Meclis'e.....	205
Sonsöz.....	213
Kaynakça.....	235
Dizin.....	253

Teşekkürler

Dürüst olmak gerekirse bir kitabı bitirdiğimde yazmakta en zorlandığım bölüm *Teşekkür* faslı, zira deyim yerindeyse yayında ve yapımda emeği geçen herhangi bir kişiyi unutma korkusuyla uykularım kaçabiliyor.

Öncelikle en büyük teşekkürü Aras ailesi hak ediyor. Bu ailenin yeni bir ferdi olmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Bundan sonra diğer çalışmalarım da yine Aras'tan arz-ı endam edecek. Bu vesileyle kıymetli ve kadim dostum Rober Koptaş'a ve yayınevinin diğer emekçilerine minnettarım. Kitapla ilgili eleştirileri ve geri bildirimleri, çalışmayı kuyumcu titizliğiyle ele alması ve hayat kurtaran müdahaleleri için Rober'e medyun-u şükranım. Ayrıca, Aras'ın yeni yayın yönetmeni Nesrin Uçarlar'a metin üzerinde yaptığı hayati son dokunuşlar için teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın nihai halini almasında birçok kişi ve kurumun değerli yardım ve katkıları oldu. Evveleminde İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Paris'teki Nubaryan Kütüphanesi, İngiliz Milli Arşivleri, Boston'daki Ermeni Devrimci Federasyonu ve Kudüs Ermeni Patrikhanesi Arşivi çalışanlarına teşekkür borçluyum. Elinizdeki kitaba dönüşen bu araştırma projesini cömert bir şekilde destekleyen Lizbon merkezli Calouste Gulbenkian Vakfı'na ve direktörü Razmik Panossian'a; Boston'daki Ermeni Çalışmaları Ulusal Derneği'ne (NAASR) müteşekkirim. Bu çalışma aynı zamanda Australian Research Council tarafından fonlanan "Global Patterns of Mass Violence: Ottoman Borderlands in Context, 1890-1920" DECRA (DE210100430) projesinin bir ürünüdür.

Ayrıca çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen Omer Bartov, Dirk Moses, Timothy Stanley, Edhem Eldem, Ayhan Aktar, İpek Kocaömer Yosmaoğlu, Hans-Lukas Kieser, Philip Dwyer, Ahmet Demirel, Marc Mamigonian, Lerna Ekmekçiöğlü, Fatma Müge Gö-

cek, Ayşe Gülsevin Tamer, İhsan Karayazı, Armine Avedisian, Oktay Özel, Owen Miller, Khatchig Muradian, Erdal Kaynar, Uğur Ümit Üngör, Ozan Özavcı, Christine Phililou, Ozan Ceyhan, Yavuz Aykan, Feyza Burak Adlı, Aris Nalcı, Nilay Özok Gündoğan, Duygu Atlas ve Barlow Der Mugardechian'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Mustafa Reşat Mimaroğlu ile ilgili araştırmanın ilk eskizlerini can kulağıyla dinleyen hemderdim, kadim dostum ve Kiraathane İstanbul Edebiyat Evi'nde birlikte hazırladığımız *Tarih-i Ahval/Ahval-i Tarih* programı ortağım Mert Kayhan'a sonsuz teşekkürler. Kitabın yazım aşamasında zengin kütüphanesini ve İstanbul'da en verimli çalıştığım mekân olan evini bana açan kadim dostum Ömer Turan ve sevgili annesi Çimen Turan özel bir teşekkürü hak ediyor.

Kitaba yazdığı sunuş yazısıyla beni onurlandıran sevgili Hamit Bozaraslan'a minnettarım.

“Hiç yorulmuyor musun, için daralmıyor mu böyle adamların dünyasına girmek ve onları anlamaya çalışmak için saatler harcamaya” deyip ensemde boza pişiren ama sevgisini, şefkatini sınırsızca hissettiren annem Hanım, babam Hasan'a; canım kardeşlerim Hamit, Dilek ve Fiğen'e; gözümün nurları Deniz, Ali ve Dila'ya müteşekkirim. Hayatımda oldukları için her gün şükrediyorum.

Ve ONA... Hayat enerjime, motivasyon kaynağıma, en iyi arkadaşım, meslektaşım, hayat arkadaşım Hazal Özdemir'e.

Son olarak kitabı ithaf ettiğim ve yakın zamanda kaybettiğim Edvin Minassian'ı anmak isterim. Varlığı, geride bıraktıkları ve üslubuyla karakterine meftun olduğum ve örnek aldığım biriydi Edvin Abi. O bir yere girdiğinde, konuştuğunda, bir şeyleri yaptığında sanki bütün dünyanın dikkati ona çevrilirdi. Aklına, zekasına ve entelektüel derinliğine hayran olmamak namümkündü.

İngilizce bir deyiş vardır, Türkçesini tam bulamadım ama Edvin Abi'yi en iyi anlatan şey belki de budur: *He was larger than life*. Ruhun hep şad, mekânın cennet olsun. Her daim yaptıkların, geride bıraktıkların bizimle olacak. Ve herkes bilecek ki bu dünyadan bir Edvin Minassian geçti.

Atina, 12 Eylül 2023

Sunuş

Soykırım Çalışmalarını Ölçeklemek

HAMİT BOZARSLAN

Ümit Kurt'un yeni çalışması, her şeyden önce Ermeni soykırımı dahil artık hiçbir şeyi konuşmayan ve tartışmayan bir ülkede hafızanın canlı tutulmasının ve yenilenmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. 20. yüzyılın totalitarizmleri gibi Erdoğanizm de toplumun akli melekelerinin imhasını kapsayan bir praksis geliştirmiştir. Tarihçiler tarafından her zaman makbul görülmesi de pozitivist olarak algılayabileceğimiz ve sadece somut olguların, kronolojik kilometre taşlarının ve istatistiksel verilerin önemini hatırlatan bir tarihyazımı bu praksise karşı koymanın yollarından birini oluşturmaktadır. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı'nın Avrupa'nın ya da Batı'nın Osmanlı İmparatorluğu'nu yok etmek için başlattığı bir savaş olmadığını, Müttefikler'in en ufak bir provokasyonuna uğramayan İttihatçı liderlerin savaşa kendi özgür iradeleriyle katıldıklarını, İmparatorluğun çökmesinin savaşın nedeni değil de sonucu olduğunu hatırlatmak bile toplumda tarihsel bir bilinç oluşmasında başlı başına bir önem kazanabilmektedir.

Ama Kurt'un çalışması, bu akli melekelerin korunması ve tarihsel bir bilinç oluşturulması kaygısının ötesinde sorumluluk olgusunun önemine de değinmektedir. Bilindiği gibi Aristoteles, Kant ve Arendt, özgürlük ve sorumluluk arasında bir ilişki kurmakta, özgürlüğün ancak sorumluluğun kabul edilmesi şartıyla mümkün olabileceğini dile getirmekteydiler. Cemal Paşa ve Talat Paşa'nın savaş sonrası anıları ise, İttihatçı yöneticilerin sınırsız bir karar verme özgürlüğüne sahip olduklarını, ama özgürce aldıkları kararların sonuçları konusunda en ufak bir sorumluluk üstlenmeyi kabul etmediklerini, son tahlilde "tarih"i ya da "çark-ı felek"i suçlamayı tercih ettiklerini göstermektedir. İttihatçıların bu sorumsuzluğu, belli bir anlam-

da, 1943'ten itibaren, Michelangelo gibi, mermerde değil de bir eser üretmeyi imkânsız kılan İtalyan halkı gibi bir "kil"e sahip olmaktan şikâyet eden Mussolini'nin, ya da 1944 sonbaharından sonra mimarı olduğu hezimetten Alman halkını sorumlu tutan Hitler'in sorumsuzluklarının öncülünü oluşturacaktı.

Bu cezai sorumsuzluk ve sorgulanamazlık durumu, hâliyle Ermeni soykırımı için de geçerliydi. "Benim suçum yoktur; sırf vazifesini kanun ve nizamlar dairesinde yapmış bir memurdan başka bir şey değilim". Bu cümleler, Kurt'un kitabının girişinde tanıttığı Nazi teknokratı Adolf Eichmann'a değil, 1915'te soykırımın gerçekleşmesinde, daha sonraki dönemlerde "Emval-i Metruke"ye el konulmasında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise Kürt siyasetinin belirlenmesinde temel rollerden birini oynamış olan bir "Mülkiyeli"ye, Mustafa Reşat Mimaroğlu'na aittir. 1900'lerin başında daha 20'lerinde ya da 30'larında olan mülkiyeliler, genç subaylar, askeri tıp doktorları ve Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp gibi simaları da içeren kalem sahipleriyle birlikte Osmanlı-Türk entelijansiyasının ana nüvesini oluşturmaktaydılar. Ama Rus entelijansiyasının aksine, Osmanlı-Türk entelijansiyası kendisini halkın değil de milletin kurtarıcısı olarak görmekte, anti-militarist bir geleneğe değil de radikal milliyetçilikten ve Sosyal-Darwinizm'den yola çıkarak yeniden tanımladığı militarist bir kültüre sahip bulunmaktaydı. Kolonyal yayılma savaşlarına alışık olan ve sosyolojik olarak entelijansiyasının dışında yer alan Rus subaylarının aksine, Osmanlı subayları kendi ülkelerinde savaşmakta, milliyetçi bir içerikle birleştirdikleri devrimci söylemlerini ve icratlarını Makedonya'da bastırmaya çalıştıkları diğer etnik grupların komitacılarından öğrenmekteydiler.

Sivil-askeri Türk entelijansiyasının önemli bir kısmı Balkanlar'dan gelmekte, kendisini *Evlad-ı Fatihan* olarak değerlendirmekte, başka bir tabirle bir Türk *Junkertum*'u olarak algılamaktaydı. Daha sonraki yıllarda "son vatan" olarak tanımlanan Küçük Asya'da 1915 soykırımını gerçekleştiren bu kadrolar, Cumhuriyet döneminde kariyerlerine "Şark vazifesi"yle devam edecek, milletvekilliği, bakanlık, idare heyeti üyeliği gibi siyasi eşraflık rütbelerine erişeceklerdi.

Kurt'un tarihsel portresini çizdiği Mimaroglu, sadece bir soykırım teknokratı değildi, aynı zamanda Makedonya tecrübeleri, soykırım süreci ve Cumhuriyet'in Kürt siyaseti arasındaki köprüleri inşa eden bir neslin kadroları arasında yer almıştı. Bu kadrolar bu üç dönem arasındaki teknoloji, bilgi ve ideolojik aktarımları sağlamış ve tarihsel dönemlerinin sona erdiği 1960'lara kadar Türkiye'yi yönetmişti. Bildiğim kadarıyla henüz derinlemesine bir prosopografik çalışmaya konu olmamış bu kadroların sayısının nispeten sınırlı olduğunu, büyük bir ihtimalle birkaç yüzü geçmediğini düşünebiliriz.¹ Ama bilinen isimlerin ötesinde ve berisinde, nüfus mühendisliği, teritoryal yönetim ve etnik/dini-mezhebi şiddet konusunda uzmanlaşmış yoğun bir katmanın ve militer ve paramiliter özellikler içeren bir devlet aygıtının bulunduğunu da bilmekteyiz. Abdülhamid sultanının hem bir resmi devlet hem de bir "iç devlet" teşkilatına sahip olması, daha sonraki İttihat ve Terakki'nin ise legal-rasyonel bir iktidardan çok bir kartel niteliğini içermesi, bu aygıtı hem hantallaştırmış hem de kendisine yasa dışı kaynaklara ulaşma imkanları sağlayarak güçlendirmişti.

1 Tespit edebildiklerimiz: İbrahim Tali (Öngören, 1875 İstanbul doğumlu, askeri tıp mezunu, Trablus savaşına katılmış), Fevzi Çakmak (1876 İstanbul doğumlu Kosova'daki savaşa katılmış), Ali Kemali (1884 Yanya doğumlu), Abidin Özmen (1890 Niğde doğumlu), Hilmi Uran (1886 Bodrum doğumlu), Lütfi Müfit (Özde, 1874 Kırşehir doğumlu, Mustafa Kemal'in genç subaylık arkadaşı), İzzettin Çalışlar (1882 Yanya doğumlu), Vehip Paşa (1877 Yanya doğumlu), Mahmud Esat Bozkurt (1892 Kuşadası doğumlu), Şükrü Kaya (1883 12 Adalar doğumlu), Kâzım Orbay (1886 İzmir doğumlu, Balkan Savaşları'na katılmış), Mustafa Abdülhalik Renda (1881 Yanya doğumlu, Teşkilat-ı Mahsusa mensubu), Hamdullah Suphi (Tanrıöver, 1885 İstanbul doğumlu), Avni Doğan (1892 Yozgat doğumlu), Tevfik Rühdü Aras (1883 Çanakkale doğumlu, doktor, İttihatçı ve Mustafa Kemal'in gençlik arkadaşı), Ali Çetinkaya (1878 Afyonkarahisar doğumlu, Teşkilat-ı Mahsusa mensubu), Mehmet Cemil Uybadın (1880 İstanbul doğumlu, Trablusgarp ve Balkan savaşlarına katılmış), Necmeddin Sahir Silan (1896 Trabzon doğumlu, Talat Paşa kabinesi üyesi), Tahsin Uzer (1878 Selanik doğumlu, İttihatçı, Mustafa Kemal'in gençlik arkadaşı), Celal Bayar (1883 Bursa doğumlu, Teşkilat-ı Mahsusa mensubu), Recep Peker (1889 Kafkasya kökenli, İstanbul doğumlu, Yemen ve Balkan savaşlarına katılmış), (Sakallı) Nureddin Paşa (1873 İstanbul doğumlu, Osmanlı-Yunan, Yemen ve Balkan savaşlarına katılmış).

Kurt, haklı olarak Mimaroglu ve Eichmann arasında hemen göze çarpan bir dizi ortak noktaya değinmektedir. İttihat ve Terakki'nin Osmanlı İmparatorluğu, içten içe çürüyen ve askerlerinin çıkarlarına kadar her şeyi Almanya'dan dilenmeye mahkûm olan bir ülkedir. ABD ile birlikte döneminin teknolojik olarak en ileri ülkesi olan Almanya ise, 1939'da 200.000 mühendise, güçlü bir orduya, Weimar sonrasında yeniden kurulmuş ve kendi içinde kanlı-bıçaklı olsa da her bileşeni büyük bir bürokratik-teknokratik kapasiteye sahip olan bir polikrasiye sahipti. Bu önemli farka rağmen hem İttihatçılığın hem de Nazizm'in soykırıma hayati bir önem atfettiklerini görmekteyiz. Çöküş halindeki Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeni soykırımı en ufak bir aksaklığa uğramadan sonuna kadar götürülecekti. 1944 sonbaharından sonra, Almanya'da da etkin bir şekilde devam ettirilebilen tek cephe "soykırım cephesi" olacaktı. Nazi polikrasisinin bütün katmanları artık ağırlığı bu hedefin gerçekleşmesine vermekteydiler. Bu nedenledir ki soykırım Osmanlı'nın "Büyük Harbi"nin ve Almanya'nın İkinci Cihan Harbi'nin özünü oluşturmakta, dolayısıyla bu rejimlerin anlaşılmasını ve karşılaştırılmasını da mümkün kılmaktadır.

Mimaroglu ve Eichmann'ı birleştiren sadece söylemsel düzeyde "mesleki sorumlulukları"ni ön plana koymaları ve vicdani sorumluluk kavramını tümüyle dışalamaları değildi. Her iki profil de aynı zamanda kendilerini salt teknokratik hüviyetlerine indirgeyerek ürünleri oldukları sosyalizasyon muhitlerini ve ideolojik oluşum süreçlerini gizlemeye çalışmaktaydılar. Her ikisinin de birer parçası oldukları ideolojik, nesilsel ve mesleki ağlar uzun erimli ağlara dönüşecekti. Nazizm öncesinde kurulan bu ağların bir kısmı 1945'ten sonra Federal Almanya'nın oluşmasında önemli bir rol oynayacak, ancak 1960'lardan, hatta 1970'lerden sonra ivme kaybedecekti. Kurt'un isabetli bir şekilde dile getirdiği gibi, Almanya gibi bir demokratikleşme sürecinden geçmeyen Türkiye'de ise, "İttihat ve Terakki'ye göbekten bağlı bu teknokratlar, Mustafa Kemal'in kurucu lideri olduğu yeni ulus devletin üst kadrolarında kendilerine" yer bulacak ve "yeni rejimin konsolidasyonu sürecinde kilit roller" üstleneceklerdi.

Hans-Lukas Kieser'in de belirttiği gibi, bu uzun geçiş sürecinde Talat Paşa en azından Mustafa Kemal kadar belirleyici bir rol oynamıştır. Tarihçiler genellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin "askerler" tarafından kurulduğunu dile getirirler. Ama Enver Paşa ekibinin önemli bir kısmının 1925'ten, hatta 1922'den itibaren marjinalleştirildiğini, Dr. Nazım gibi birkaç istisna haricinde Talat ekibinin ise tümüyle Kemalist rejime dahil edildiğini hesaba kattığımızda, Cumhuriyet'in belki de askerler değil de "siviller" tarafından kurulduğu sonucuna varabiliriz. Bu "siviller"e Ziya Gökalp gibi bazı simaları da eklemek gereklidir.

Ama bu gözlem, "siviller" kavramının tartışılmasını da kaçınılmaz kılmaktadır. Avrupa'daki "son bin yılın demografik hataları"na "düzeltmeyi" hedefleyen Nazi demograf Peter-Heinz Seraphim ve Eichmann gibi, Talat'ın "memurları" arasında yer alan Mimarçoğlu, Uras, Bayar ve Kaya da "desk-killers" ya da "masa başı katiller" olarak tanımlanabilirler. Cumhuriyet döneminde de Dahiliye Nezareti'nin hemen bütün halkalarını ellerinde tutacak olan bu kadrolar, kendilerinden sonra gelen Eichmann, Mengele, Seraphim gibi, Kairos'un çocukları olarak tanımlanabilirler: Bu "fırsat tanrısı"na tapan gençler, talihin kendilerine bir misyon biçtiğini, aynı zamanda da bu misyonun gerçekleştirilmesini mümkün kılacak bir konjonktür yarattığını düşünmektedirler. Kairos, onların eliyle Chronos'tan, başka bir ifadeyle "müesses zamanın tanrısı"ndan intikam almaya çalışacak, sahip olduğu sınırsız irade özgürlüğünü, tarihin yarattığını yok etmek ve saatleri geriye döndürmek için kullanacaktı. Kendi nesilleri ve kendi milletleri dışında hiç kimseye acıma sorumluluğu duymayan ve hiç kimseye hesap vermek zorunda olmayan bu "desk-killers", kendi nesilsel koşullarının sunduğu tarihsel fırsatı "millet"in tarihiyle çakıştırmak istemekte, Hannah Arendt'den mealen aktaracak olursak, milletin bir bütün olarak aristokratlaşma sürecinin öncülleri ve liderleri olmak istemekteydiler.

Ne Eichmann ne de Mimarçoğlu "sıradan memurlar" olarak değerlendirilebilirler. Eichmann, yoğun bir anti-semit ve paramiliter sosyalizasyonun ürünü olarak tarih sahnesine çıkmakta, daha doğru-